

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПЗВО «ІВАНО-ФРАНКІВСЬКА АКАДЕМІЯ ІВАНА
ЗОЛОТОУСТОГО»**

Факультет гуманітарних наук

Кафедра богослов'я

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ДОГМАТИЧНЕ БОГОСЛОВ'Я-1

(вступ, протологія, тріадологія, христорогія, сотеріологія, еклезіологія)

Рівень вищої освіти перший (бакалаврський)

Освітньо-професійна програма «Богослов'я»

Спеціальність 041 Богослов'я

Галузь знань 04 Богослов'я

Затверджено на засіданні кафедри богослов'я,
Протокол № 2 від 13 вересня 2022 р.

м. Івано-Франківськ – 2022

ЗМІСТ

1. Загальна інформація
2. Анотація до курсу
3. Мета та цілі курсу
4. Програмні компетентності
5. Програмні результати навчання
6. Організація навчання курсу
7. Система оцінювання курсу
8. Політика курсу
9. Рекомендована література

1. Загальна інформація	
Назва дисципліни	<i>Догматичне богослов'я-1 (вступ, протологія, триадологія, христологія, сотеріологія, еклезіологія)</i>
Викладач (-і)	Василь Тучапець
Контактний телефон Викладача	+38-0342-72-47-30 (роб.)
Е-mail викладача	tuchapec.v@ifaz.edu.ua
Формат дисципліни	2. Цикл професійної підготовки 2.1 Блок обов'язкових дисциплін
Обсяг дисципліни	360 год., 12 кредитів ECTS.
Посилання на сайт дистанційного навчання	http://ifaz.edu.ua/novyny/967-sylabusy-kb-bak.html
Консультації	п'ятниця, о 15.40-17.00 год
2. Анотація до навчальної дисципліни	
<p><u>Предметом</u> вивчення навчальної дисципліни «<i>Догматичне богослов'я-1 (вступ, протологія, триадологія, христологія, сотеріологія, еклезіологія)</i>» є християнське віровчення в Бога, пошуки пізнання людиною Божественних істин та поетапне формування богословських правд (догм віри) в християнстві про створення, спасіння та освячення людини та всесвіту.</p> <p>Навчальна дисципліна «Догматичне богослов'я-1» належить до блоку обов'язкових предметів циклу професійної підготовки бакалаврів зі спеціальності 041 – Богослов'я та містить чіткий алгоритм поєднання лекцій, практичних занять та самостійної роботи студентів – для теоретичного здобування знань про богословську спадщину догматичного віровчення християнства та для практичного вдосконалення навиків та умінь студентів під час пошуку, пізнання та самостійного висвітлення догматичного віровчення християнства.</p>	
3. Мета та цілі навчальної дисципліни	
<p><u>Метою</u> вивчення навчальної дисципліни «<i>Догматичне богослов'я-1 (вступ, протологія, триадологія, христологія, сотеріологія, еклезіологія)</i>» для здобувачів вищої освіти спеціальності 041 – Богослов'я є представлення християнського віровизнання, поетапне розкриття віровчення Церкви та систематичне поглиблення змісту основних правд (догм) християнської віри про Бога, про Церкву та про людину у контексті її Божественного створення, відкуплення та освячення.</p> <p><u>Основними цілями</u> вивчення навчальної дисципліни «<i>Догматичне богослов'я-1 (вступ, протологія, триадологія, христологія, сотеріологія, еклезіологія)</i>» є:</p> <ul style="list-style-type: none"> – ознайомити із історією виникнення та розвитком християнських догм; – розкрити у систематичному порядку зміст основних віровчительних правд (догм), що визнаються християнством; – поглибити знання догматичного навчання найвизначніших представників богослов'я: Отців Церкви Східної та Західної Церков; – вказати на основні шляхи розвитку догматичних ідей в I-ому та II-ому Тисячолітті; – наголосити на сучасному догматичному навчанню Учительського Уряду Церкви в порівнянні із ідеями сучасних богословів. 	

4. Програмні компетентності

У результаті вивчення дисципліни «*Догматичне богослов'я-1 (вступ, протологія, триадологія, христологія, сотеріологія, еклезіологія)*» студент повинен отримати:

інтегральні компетентності:

ІК-1 Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі в галузі богослов'я.

загальні компетентності:

ЗК-5 Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК-6 Здатність до пошуку, опрацювання та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК-8 Здатність працювати автономно.

фахові компетентності:

ФК-1 Здатність критично усвідомлювати історичну, культурну та соціальну значущість богословських традицій.

ФК-2 Здатність здійснювати аналіз текстів Святого Письма, священних текстів та богословської літератури із застосуванням методів богослов'я та інших наук.

ФК-3 Здатність визначати взаємодії та взаємозв'язки між богословськими традиціями, оцінювати суспільну і культурну роль богослов'я в історичному та сучасному контекстах.

ФК-5 Здатність осмислювати актуальні проблеми в галузі богослов'я та визначати шляхи їх розв'язання.

ФК-6 Здатність критично усвідомлювати безперервність процесу богословських студій.

ФК-7 Здатність розуміти сукупність методів і проблем в різних галузях богословських досліджень.

ФК-8 Здатність до письмового та усного викладу богословських суджень.

ФК-13 Здатність проводити консультативну і експертно-аналітичну діяльність в галузі богослов'я.

5. Програмні результати навчання

У результаті вивчення дисципліни «*Догматичне богослов'я-1 (вступ, протологія, триадологія, христологія, сотеріологія, еклезіологія)*» студент повинен отримати:

ПРН-3 Набути навичок осмислення богословських питань у контексті викликів сучасності.

ПРН-7 Аналізувати історію виникнення, основні етапи формування, структуру та принципи тлумачення Святого Письма та інших священних текстів в історичному, соціальному, філологічному, канонічному і культурному контекстах.

ПРН-10 Аналізувати першоджерела та наукові праці, визначальні для оформлення богословських традицій.

ПРН-13 Пояснювати основи, принципи і методи богослов'я та застосовувати їх у практичній діяльності.

ПРН-17 Продемонструвати розуміння «богослов'я» як освітньої, наукової та практичної дисципліни в історичному і сучасному контексті.

ПРН-18 Застосовувати знання та уявлення про основні етапи становлення і розвитку християнства у світі та в Україні, богословську думку, еклезіологічні концепції та гуманістичні погляди видатних мислителів та церковних лідерів.

ПРН-20 Визначати взаємозв'язки між різними богословськими дисциплінами та застосовувати набуті знання і вміння у процесі формулювання способів вирішення богословських питань.

6. Організація навчання			
<i>Обсяг навчальної дисципліни</i>			
Вид заняття		Загальна кількість годин	
лекції		120	
семінарські заняття / практичні / лабораторні		60	
самостійна робота		180	
<i>Ознаки навчальної дисципліни</i>			
Семестр	Спеціальність	Курс (рік навчання)	Обов'язковий/ Вибірковий
П'ятий – шостий – сьомий	041 Богослов'я	Третій – четвертий	Обов'язковий
<i>Тематика навчальної дисципліни</i>			
Тема		Кількість годин	
		Лекції	Практ. заняття
			Самост. робота
III курс, 5 семестр			
Змістовий модуль 1. Вступ-Інтродукція			
Тема 1. Основні поняття про Догматичне Богослов'я. Богословські площини догматичного навчання.		2	2
Тема 2. Розуміння віри людини в Бога: теовідкритість людини на Бога.		2	4
Тема 3. Діалог віри та розуму (науки) в сучасному навчанні Церкви.		2	2
Тема 4. Богословське розуміння Божого Об'явлення. Божественне і людське у Святому Письмі.		4	2
Тема 5. Місія навчання Церкви: Передання (Традиція) Церкви та церковні традиції.		2	4
Тема 6. Звершення Церквою місії Учителювання: від звичайного навчання правд віри до офіційного проголошення догм.		2	5
Тема 7. Богословське розуміння догм віри, ієрархії правд віри в християнстві		2	2
<i>Література зміст. модуля 1: 3, 6-7, 13, 15, 18, 20, 22, 25-27, 31, 35.</i>			
Змістовий модуль 2. Протологія-Креатологія			
Тема 8. Біблійне об'явлення Бога Творця та Божественний акт створення світу видимого та невидимого.		2	2
Тема 9. Проблематика духовного світу ангелів: створення, служіння та часткове їх відходження від Бога.		4	2
Тема 10. Поетапне створення Богом матеріального світу: зустріч богословського та науково-природничого світоглядів.		4	5
Тема 11. Людина – вінець творіння Божого, створена Творцем на образ і подобу Божу.		4	2
Тема 12. Історично-богословське та новітнє навчання Церкви про «теорію еволюції» людини.		4	2
Тема 13. Первородний гріх: біблійне, святоотцівське та сучасне богословське навчання.		4	2
Тема 14. Провидіння Боже, існування зла та покликання людини до вічного сопричастя з Богом.		2	2
<i>Література зміст. модуля 2: 1, 3, 6-7, 12, 15, 18, 33-34, 36.</i>			

Всього за 5-ий семестр год.	40	20	60
III курс, 6 семестр			
Змістовий модуль 3. Тріадологія			
Тема 15. Об'явлення Бога та основні елементи віри ізраїльського народу у Старому Завіті.	2		2
Тема 16. Новозавітне об'явлення Трійці в Євангелії та апостольська благовість про Бога Отця, Сина і Святого Духа.	2	2	4
Тема 17. Ранньохристиянське вчення Церкви про Пресв. Трійцю.	2		2
Тема 18. Формування догматичного вчення Церкви про Пресвяту Трійцю на I-ому та II-ому Вселенських Соборах (325 та 381 рр.).	2	2	4
Тема 19. Тріадологія Східних Отців Церкви періоду патристики (IV-VIII ст.).	2	2	2
Тема 20. Тринітарне богослов'я Західних Отців Церкви періоду патристики (IV-VIII ст.).	2		2
Тема 21. <i>Filioque</i> – богословське непорозуміння та примирення поміж Східною та Західною Церквою в IX ст.	2	2	4
Тема 22. Розвиток богословського навчання про Пресвяту Трійцю в II-ому тисячолітті християнства.	2		2
Тема 23. Офіційне вчення Учительського Уряду Церкви (II Ватиканський Собор та ККЦ) про містеріум Бога Отця, Сина і Святого Духа.	2	2	4
Тема 24. Сучасні напрямки розвитку тріадологічних питань в богослов'ї.	2		2
Тема 25. Новітні еретичні вірування в Триєдиного Бога (свідки Єгови, мормони, тощо).	2	2	3
<i>Література зміст. модуля 3: 1, 3, 6-7, 12, 15, 18, 20, 28, 29-30, 32.</i>			
Змістовий модуль 4. Христорологія			
Тема 26. Біблійне та історичне представлення особи Ісуса з Назарету.	2		2
Тема 27. Божественність Ісуса Христа – Сина Божого у Євангеліях.	2	2	4
Тема 28. Соборне проголошення Церквою догми віри про Божественність Ісуса Христа на I Вселенському Соборі (325 р.).	2		4
Тема 29. Догматичне формування віри про «унію іпостатичну» двох природ Ісуса Христа на IV Вселенському Соборі (451 р.).	2	2	4
Тема 30. Характеристика христорологічних ересей IV-VI століть.	2		3
Тема 31. Основні богословські аспекти патристичної христорології у навчанні Східних Отців Церкви.	2	2	4
Тема 32. Богословські пріоритети вчення про Христа у західній патристиці та середньовічній схоластиці.	2		2
Тема 33. Христоцентризм у сучасному навчанні Учительського Уряду Церкви.	2	2	4
Тема 34. Новітні богословські тенденції христорологічних розважань у католицькому, протестантському та православному християнстві.	2		2
<i>Література зміст. модуля 4: 1, 3, 6-7, 9-11, 14-16, 18-19, 22, 24, 28, 29-30, 34.</i>			

Всього за 6-ий семестр год.	40	20	60
<i>IV курс, 7 семестр</i>			
Змістовий модуль 5. Сотеріологія			
Тема 35. Новозавітне навчання про Ісуса Христа Спасителя та Відкупителя.	2	2	4
Тема 36. Вчення Східних Отців Церкви про Спасителя та патристична рефлексія про таїнство спасіння людини.	2		4
Тема 37. Навчання Західних Отців Церкви про Христове відкуплення людини.	2		2
Тема 38. Сотеріологічне значення Воплочення у Східній Традиції.	2	2	4
Тема 39. Західна богословська сотеріологія: «задоситьучинення» доконане Христом на хресті.	2		4
Тема 40. Універсальний та космічний вимір Христового відкуплення.	2	2	4
Тема 41. Об'єктивний і суб'єктивний аспект сотеріології: відкуплення та спасіння.	2		2
Тема 42. Сучасне навчання Учительського Уряду Церкви про Спасителя та спасіння людини.	2	2	4
<i>Література зміст. модуля 5: 1, 3, 6-7, 9-11, 14-16, 18-19, 21, 24, 32, 37.</i>			
Змістовий модуль 6. Еклезіологія			
Тема 43. Біблійна проблематика заснування, об'явлення та служіння Церкви.	2		2
Тема 44. Тринітарний вимір Церкви: Божий Народ Отця, Тіло Христове, Храм Святого Духа у світлі навчання Св. Письма.	2	2	4
Тема 45. Догматичне окреслення основних прикмет Церкви на II Вселенському Соборі (381 р.) та у Нікейсько-Константинопольському Символі Віри.	2		4
Тема 46. Еклезіологічне вчення Східних Отців Церкви патристичної епохи.	2	2	4
Тема 47. Пріоритети західної богословської думки про Церкву: патристичний та схоластичний періоди.	2		2
Тема 48. Середньовічна полеміка західного християнства над еклезіологічними питаннями.	2		2
Тема 49. Еклезіологічна проблематика енцикліки папи Пія XII " <i>Mistici Corporis Christi</i> ".	2		2
Тема 50. Нова богословська візія Церкви у документах II Ватиканського Собору (1962-1965)	4	2	4
Тема 51. Ієрархічне служіння в Церкві та Примат у Христовій Церкві на основі навчання II Ватиканського Собору та ККЦ.	2	2	4
Тема 52. Еклезіологія помісності в богословській традиції УГКЦ. Вчення митр. Андрея Шептицького, патріархів: Йосифа Сліпого та Любомира Гузара.	4	4	4
<i>Література зміст. модуля 6: 2-3, 4-8, 11, 15-16, 18, 23, 24-25, 32, 37.</i>			
Всього за 7-ий семестр год.	40	20	60

Разом:	120	60	180
---------------	------------	-----------	------------

7. Система оцінювання навчальної дисципліни

У процесі вивчення дисципліни «*Догматичне богослов'я-1 (вступ, протологія, триадологія, христологія, сотеріологія, еклезіологія)*» використовуються наступні методи оцінювання навчальної роботи студентів:

- поточне тестування та опитування;
- залікове модульне тестування та опитування;
- оцінювання виконання КПЗ;
- контрольна робота;
- підсумковий екзамен;
- інше.

Підсумковий бал (за 100-бальною шкалою) з навчальної дисципліни «*Догматичне богослов'я-1 (вступ, протологія, триадологія, христологія, сотеріологія, еклезіологія)*» визначається як середньозважена величина, залежно від питомої ваги кожної складової залікового кредиту*:

Заліковий модуль 1 (поточне опитування)	Заліковий модуль 2 (контрольна робота)	Заліковий модуль 3 (оцінка за КПЗ)	Заліковий модуль 4 (письмовий екзамен)
15 %	25 %	20 %	40 %
тиждень (___)	тиждень (___)	тиждень (___)	

— для екзамену

Шкала оцінювання:

За шкалою академії № 1	За шкалою академії № 2	За національною шкалою	За шкалою ECTS
9-10	90-100	Відмінно	A (відмінно)
8	85-89	Добре	B (дуже добре)
	75-84		C (добре)
7	65-74	Задовільно	D (задовільно)
6	60-64		E (достатньо)
3-5	35-59	Незадовільно	FX (незадовільно з можливістю повторного складання)
1-2	1-34		F (незадовільно з обов'язковим повторним курсом)

8. Політика навчальної дисципліни

Політика щодо відвідування. Особиста присутність студента на лекціях та практичних заняттях у процесі вивчення дисципліни «**Догматичне богослов'я-1 (вступ, протологія, триадологія, христологія, сотеріологія, еклезіологія)**» є обов'язковим компонентом оцінювання. Усі пропущені лекції та практичні (із занесенням у журнал відвідування студентів відмітки «н») необхідно здобувачам освіти відпрацювати, відповідно до правил навчального процесу в Академії. За об'єктивних причин (наприклад, хвороба, відрядження, чи стажування) навчання може відбуватись в он-лайн формі за погодженням із викладачем навчальної дисципліни.

Політика щодо дедлайнів та перескладання: Роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку (75% від можливої максимальної кількості балів за вид діяльності балів). Перескладання модулів відбувається за наявності поважних причин.

Політика щодо академічної доброчесності: Списування під час контрольних робіт заборонені (в т.ч. із використанням мобільних девайсів). Мобільні пристрої дозволяється використовувати лише під час он-лайн тестування та підготовки практичних завдань під час заняття.

9. Рекомендована література

Основна:

1. Вепрук В. Догматичне богослов'я : навчальний посібник. Івано-Франківськ: Симфонія форте, 2012. 516 с.
2. Водопівець І. Еклезіологія / пер. з італ. М. Димид. Львів : Свічадо, 1994. 288 с.
3. Догматичне богослов'я Католицької Церкви : Підручник / ред. М. Добош. Львів : Стрім, 1994. 511 с.
4. Документи Другого Ватиканського Собору (1962-1965) : Конституції, декрети, декларації. Коментарі / пер. з латин. Р. Паранько, Ф. Ковальський, О. Левко. Львів : Свічадо, 2014. 608 с.
5. Димид М. Херсонеське таїнство свободи : Еклезіологія І. Львів : Свічадо, 2007. 320 с.
6. Катехизм Католицької Церкви. Синод Української Греко-Католицької Церкви, 2002. 772 с.
7. Катехизм Української Греко-Католицької Церкви: Христос – наша Пасха. Львів : Свічадо, 2012. 344 с.
8. Любак А. Роздуми про Церкву / пер з фран. С. Желдак. Київ : Дух і літера, 2010. 500 с.
9. Москалик Я. Нарис христологічної науки. Львів : Свічадо, 1998. 88 с.
10. Каспер В. Ісус Христос / пер. з нім. А. Павлишин. Київ : Дух і літера, 2002. 427 с.
11. Паренте П. Христологія / пер. з італ. М. Любачівський. Львів : Стрім, 1993. 370 с.
12. Паренте П. Богослов'я Христа. Львів : Стрім, 1995. 544 с.
13. Рацінгер Й. Вступ до християнства: Лекції про Апостольський символ віри з новим вступним есеєм / пер. з нім. О. Конкевича. Львів : Місіонер, 2008. 332 с.
14. Спітеріс Я. Спасіння і гріх у східній традиції / пер. з італ. В. Парасюка. Жовква : Місіонер, 2009. 288 с.
15. Стясяк Я.С., Завіла Р. Основи догматичного богослов'я : нотатки лекцій. Львів : Місіонер, 1997. 310 с.
16. Тучапець В. Нарис східного богослов'я. Івано-Франківськ : Івано-Франківська Теологічна Академія, 2003. 169 с.
17. Цігенаус А. Есхатологія : Майбутнє сотвореного в Бозі / пер. з нім. О. Сметанін, В. Грицюк. Львів : Свічадо, 2006. 352 с.

Додаткова:

18. Бендик М. Нарис догматичного богослов'я. Дрогобич: ДДС, 2019. 516 с.
19. Бальтазар Г.У. Пасхальне Таїнство / пер. з нім. Н. Лозинської. Львів : Місіонер, 2011. 280 с.
20. Вилкен Р.Л. У пошуках обличчя Божого. Введення у богослов'я ранньої Церкви / пер з англ. Т. Тимо. Львів : Видавництво УКУ, 2015. 320 с.
21. Гринєвич В. Надія не зрадить : Роздуми про спасіння / пер. з пол. О. Мандрика. Львів : Свічадо, 2008. 308 с.
22. Енцикліки Вселенського Архієрея Івана Павла II. Рим-Торонто : Видавництво оо. василіян, 1989. 344 с.
23. Зізіулас Й. Буття як спілкування. Дослідження особистісності і Церкви / пер. з англ. В. Верлока, М. Козуба. Київ : Дух і літера, 2005. 276 с.
24. Калліст (Уер). Православна Церква / пер. з англ. Н. Рогачевська. Київ : Дух і літера, 2003. 256 с.
25. Калліст (Уер). Православний шлях / пер. з англ. С. Зденянчин. Київ : Дух і літера, 2003. 176 с.
26. Напюрковський С.Ц. Як займатися теологією / пер. з пол. К. Расудіної. Київ : Інститут наук св. Томи Аквінського, 2010. 240 с.
27. О'Коллінз Дж., Фарруджа Е. Малий теологічний словник. Івано-Франківськ : Івано-Франківський Теологічно-Катехитичний Духовний Інститут, 1997. 448 с.
28. Падовезе Л. Вступ до патристичного богослов'я / пер. Г. Теодорович. Львів : Свічадо, 2001. 184 с.
29. Перлини Східних Отців / упоряд. Ю. Катрій. Львів : Місіонер, 1998. 344 с.
30. Писання Мужів Апостольських (I-II ст.) з поясненнями. Чернівці, 2011. 619 с.
31. Рагнер К., Форґрімлер Г. Короткий теологічний словник / під ред. С. Мудрий. Львів, 1996. 663 с.
32. Рацінгер Й. (Венедикт XVI). Бог і світ. Таїнства християнської віри / пер. з нім. Н. Лозинської. Жовква : Місіонер, 2009. 420 с.
33. Раваліко Д. Е. Сотворення – не казка / пер. з італ. Р. Головацького Жовква: Місіонер, 2017. 152 с.
34. Словник Біблійного Богослов'я / під ред. К. Леон-Дюфура. Львів : Місіонер, 1996. 934 с.
35. Сліпий Й. Віра і наука. Рим : Видавництво оо. Салезіан, 1990. 52 с.
36. Шенборн К. Мета чи Випадок? Сотворення світу й еволюція з точки зору розсудливої віри / пер. з нім. О. Конкевича. Львів : Місіонер, 2008. 140 с.
37. Шмеман А. За життя світу: Таїнства і Православ'я / пер. з англ. Р. Скакун. Львів : Видавництво УКУ, 2009. 211 с.

Тучапець Василь Дмитрович,
доктор наук з богослов'я,
старший викладач кафедри богослов'я